

Buanda

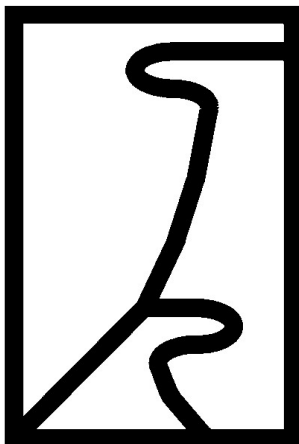
Achtergrondartikelen

2

Selia

Door Menno Marrenga
1990

Buanda

Redactie:
Buanda,
bureau van kleine ondernemers in Saamaka
Limesgracht 10
Postbus 2975
Paramaribo
Suriname

E-mail: Buanda@sr.net
E-mail NL : Buanda-Nederland@buanda.org
www.buanda.org

Colofon

Dit is geen nieuwsbrief, want we brengen geen nieuws. Ontwikkelingswerk is werk voor de lange termijn, en we publiceren deze artikelen juist omdat onze jaarverslagen te veel momentopnamen zijn. In deze artikelen willen we juist de grote lijnen in het werk van Buanda belichten. Dit is geen tijdschrift. Wij schrijven niet op tijd. Wij schrijven als er iets te melden valt, en als er niets te melden valt melden wij niets.

“Buanda Achtergrondartikelen” geeft achtergrondinformatie over het werk van het ontwikkelingsbureau Buanda. Het valt onder verantwoordelijkheid van het bureau, niet van de vereniging.

“Buanda Achtergrondartikelen” wordt als junkmail verzonden aan donoren, ex-donoren, potentiële donoren, vrienden en anderen van wie wij hopen dat zij geïnteresseerd zijn in de grote lijnen in het werk van Buanda.

Als u “Buanda Achtergrondartikelen” wilt ontvangen en het niet als junkmail toegezonden krijgt, kunt u het volgende doen:

- downloaden van de website;
- zelf kopiëren;
- ons geld sturen, genoeg voor fotocopieer- en verzendkosten;
- een project financieren.

Het eerste is het goedkoopste, het laatste het duurste.

U mag ideeën uit “Buanda Achtergrondartikelen” overnemen, graag zelfs. Als u daar behoefte aan hebt, mag u volledige artikelen verveelvuldigen of openbaar maken door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook; u heeft daarvoor geen voorafgaande toestemming nodig. We verzoeken u echter wel contact met ons op te nemen voordat u citaten uit hun verbanden licht.

SELIA

In 1989 keerde Selia (Belmans Boobo, 1952) terug in Saamaka. Vele jaren lang had hij in Paramaribo gewerkt bij een overheidsorganisatie, als lasser-constructeur. Selia had geld gespaard en daarvan een elektrisch aggregaat en een lasmachine gekocht. Hij bouwde een klein hutje bij de stroomversnelling van Daumë en vestigde zich als lasbedrijf. Hij specialiseerde zich in het maken van tjappen en driepoten.

Een tjap is een stuk gereedschap voor oppervlakkige grondbewerking, elders noemt men het een hak, in het Engels een adze, in het Saamaka een ah". Misschien kan ik het beter beschrijven: het is een stukje ijzeren plaat van een of twee decimeter lang en breed, dwars gelast op een ring, waar een houten steel in wordt geklemd, en je krijgt er vreselijke rugpijn van, maar een tractor is nu eenmaal een twintigduizend maal duurder.

Een driepoot is het high-tech alternatief voor de aloude drie stenen waarop de pan boven het vuur staat, het voegt daar niets aan toe of af, maar ijzer is van minder duurzaam materiaal dan steen en kost geld en is dus beter. Vraag me niet waarom. Of eigenlijk mag U me het wel vragen, want ik gebruik zelf een ijzeren driepoot in plaats van drie stenen, maar ik weet niet waarom, misschien omdat de buurvrouw ook zo'n ding heeft en ik er verder nooit over heb nagedacht.

Selia ging dus tjappen en driepoten maken bij de stroomversnelling van Duamë. Het was naar Nederlandse normen een onwaarschijnlijk laagtechnologische en kleinschalige opzet. De werkplaats was anderhalf bij drie meter in vloeroppervlakte, met een dak van palmblaren, met een nokhoogte van twee meter veertig en de dakgoot zou op één meter van de grond zijn, als er een dakgoot geweest zou zijn. Het bijbehorende woonhuis voor Selia's gezin was even groot, maar had muren. Het motorhuis had een dak gemaakt van een geplette oliedrum. Selia's gereedschappen bestonden uit de eerder genoemde elektrische aggregaat van 3kW, een lastransformator van 240A, aan elkaar verbonden via kabels van een vierkante millimeter, een slijptol, een buitenboordmotor van 2PK, twee zelfgemaakte plaatscharen, een zelfgemaakte hamer, een van een plasticfles gemaakte lasbril, een zelfgemaakte zaagbeugel, en verder niets, niets, niets.

Zo rond die tijd kregen we bezoek van een hoge heer van de Nederlandse ambassade. Hij was geporteerd van ondersteuning van kleinschalige ondernemers, en ik had hem wat voorbeelden genoemd, waaronder Bonuman en Selia. Die hoge heer ging dus op zoek naar Bonuman's monteurswerkplaats, en keek daar overheen, letterlijk: Bonuman's werkplaats bestond uit een plank gespijkerd tegen een boom waaraan buitenboordmotoren konden hangen, met een oude oliedrum met water eronder om proef te draaien. Dat was Bonuman's hele werkplaats, en die hoge heer zag die werkplaats eerst niet toen die hem werd getoond, zo hoorde ik later bij het vuur van de mensen die hem hadden rondgeleid. En toen ik een maand of wat later in de stad was en bij de Nederlandse ambassade binnenliep kreeg ik een standje: dit soort bedrijfjes was niet serieus, en die hoge heer gaf ontwikkelingsgeld aan een andere werkplaats, die al tienduizenden guldens hulp had gekregen en ongeveer de helft van de productie van Bonuman haalde.

Gelukkig voor ons beiden kregen we beiden gelijk met onze visie. Bonuman's werkplaats was drie jaar later weg. Ik had dat zien aankomen, en had daarom hulp willen hebben. De hoge heer had het ook zien aankomen en had daarom geen hulp gegeven. In plaats daarvan hielp hij een andere werkplaats voor het binnenland van Paramaribo. Die hulp bleek wel duurzaam, want die werkplaats wordt tien jaar later nog steeds gesubsidieerd, dus ook daar bleken onze visies gelijk, maar verschillend.

Ik dwaal af. Dit verhaal gaat over Selia, niet over Bonuman. Maar na dat bezoek van die hoge heer aan Bonuman, durfde ik niet meer bij hem aan te kloppen voor hulp voor Selia, en misschien

Buanda Achtergrondartikel: Selia

is dat op de lange duur beter voor Selia geweest. Maar toch, Selia had hulp nodig, vond ik. Zijn bedrijfje leek wel stabiel, maar was het niet.

Want tjappen en drievoeten zouden schoolvoorbeelden van verkeerde productkeuze zijn, aangenomen dat er een school voor dit soort dingen zou bestaan - wat niet zo is. Maar laat ik ze toch maar uitwerken, het is relevant voor het verhaal van Selia.

Eerst de tjappen.

Die maak je van plaatijzer en ijzeren pijp, laselectroden en stroom, die weer gemaakt wordt uit benzine. De benzine en de laselectroden komen uit Paramaribo, elf stroomversnellingen over met de korjaal en dan nog tweehonderd kilometer achterop de DAF-truck.

Op zich geen probleem, maar het kost wel geld.

Die ijzeren pijpen en platen zijn wel een probleem.

De truckchauffeur is niet gelukkig als hij na een lading rijstzakken, tassen, kleuters en ander stortgoed een plaat ijzer moet stouwen. Hij kan die wel vervoeren, maar hij vraagt dan geld terwijl een jute zak vol kant en klare tjappen soms gratis mee gaat. En als U ooit een korjaal zag, zo'n uitgeholde boomstamkano, kunt U zich wel voorstellen dat de korjaalvaarder flink wat transportkosten in rekening brengt als hij een plaat ijzer van vier bij acht voet over elf stroomversnellingen moet brengen, zonder te zinken en zijn andere lading, buitenboordmotor en soms zijn leven in gevaar te brengen.

Alle grondstoffen voor de productie van tjappen moten dus worden aangevoerd, tegen hogere prijzen dan de transportkosten van het eindproduct. Verder zijn de productiekosten een stuk hoger: electriciteit opgewekt met een klein aggregaatje is aanzienlijk duurder dan de grootschalig opgewekte en gesubsidieerde elektriciteit die in Paramaribo beschikbaar is. En als dat aggregaatje moet draaien op dagreizen afstand van elk servicepunt, zijn de servicekosten wel lager, maar de afschrijvingskosten aanzienlijk hoger. Kortom: Selia kon nooit concurrerend worden tegenover een bedrijf in Paramaribo.

Het schoolvoorbeeld van de driepoten begint hetzelfde.

Het transport van een bundeltje driepoten (ze passen mooi in elkaar) is een stuk gemakkelijker dan van een bundel betonijzers van twaalf meter. Maar bij driepoten komt er nog een marketingprobleem bij.

Een driepoot heeft niet het eeuwige leven, maar de veroudering gaat heel geleidelijk. Je ziet na de eerste vier, vijf jaar aankomen dat de lassen niet meer zo stevig zijn, dan zet je hem wat voorzichtiger neer. Na een paar maanden is het niet meer te ontkennen dat een van de verbindingen los zit, maar er zijn er nog twee over. Als de tweede ook kapot gaat, dan zet je de nu losse delen half ingegraven tegen elkaar leunend, en dat houdt de zaak weer bijeen. Een of tweemaal zakt de constructie in elkaar en valt de pot kokend water om, maar ook de kleine kinderen zien dat wel aankomen en ongelukken gebeuren zelden.

Er komt nooit een moment waarop je moet zeggen: de driepoot is kapot, als ik nu geen nieuwe koop kan ik vandaag niet koken, dus ik moet mijn korjaal pakken en een dag peddelen naar Selia om een nieuwe te kopen. Wanneer koop je een driepoot, en wie doet dat?

De koper is meestal de trekarbeider, die een jaar of wat in Paramaribo heeft gewerkt, teruggaat met een mooie broek aan en een zo groot mogelijke cassetterecorder, en een gepast cadeau voor zijn moeder wil meebrengen, een stuk katoen, een pan, of, wacht eens, die driepoot daar, ja, toen ik drie jaar geleden wegging was Mama's driepoot al wat kapot, laat ik haar verrassen met een nieuwe. De plaats van aankoop, dus altijd: de Libanese winkel in de Saramaccastraat, gespecialiseerd in pannen, hangmatten, katoen, spijkers, stormlantaarns en driepoten. De plaats van aankoop is dus nooit: de werkplaats van Selia, daar helemaal bij die stroomversnelling van Daumë.

Selia ging dus langzaam failliet. Hij zag het zelf niet, want hij maakte geen onderscheid tussen winst en omzet. De afschrijving van dat dure elektrische aggregaat zag hij niet. Ik zag die wel, nou ja, ik was niet voor niets op het ingenieursschooltje geweest.

Buanda Achtergrondartikel: Selia

Ik probeerde dus Selia voorstellen te doen voor andere producten, alternatieven voor die twee schoolvoorbeelden. Mogelijkheden genoeg voor een het enige lasbedrijfje binnen twee dagreizen - nee, één dagreis, want ik kon in Amakaköndë ook lassen, al was ik dan geen bedrijf.

Natuurlijk werden zowel Selia als ik overspoeld met reparatieaanvragen. Maar daar zat absoluut geen brood in.

Het meeste is geen laswerk, maar soldeerwerk. Doorgeroeste stormlantaarns en die in Paramaribo gemaakte lampjes met een walmende open petroleumvlam. Soldeer is duur, het product al in beginsel goedkoop, en als het is doorgeroest is solderen een hopeloos werkje.

Dan het echte laswerk. Dat is meestal dat primitieve gietijzer uit China of gietaluminium uit Suriname. Als daar een gat in zit, duidt dat meestal op vuiligheid in het metaal zelf, en dat krijg je nooit meer goed, en het kost kapitalen aan acetyleen of electrodes.

En als het deugdlijk materiaal is, is het een dissel of een naaimachine of een geweer dat opa nog gekocht heeft van zijn eerste verdiensten, en al dertig jaar naast de hut heeft liggen roesten. Geen eer meer aan te behalen.

Of het is een as van een buitenboordmotor, en alleen de fabriek weet wat dat voor materiaal is, vol met molybdenium, titanium, chroom - in ieder geval geen eerlijk koolstofstaal, want daarmee krijg je nooit veertig paardenkrachten door een asje van twee centimeter dik. Met dat kersenroede-koelbak-in kom je er niet, hoe het wel moet is een ingewikkeld verhaal van twintig minuten op 965 gaden, je moet een staaloven en een thermometer hebben, en de juiste temperatuur is fabrieksgeheim, dus ook aan dat reparatiewerk is geen eer te behalen.

Reparatiewerk is in Saamaka liefdewerk. Ik doe het nog wel om de monteurs bij te staan, en Selia om van het gezeur van zijn klanten af te zijn, maar geld is er niet mee te verdienen.

Maar er zijn mogelijkheden voor winstgevendende productie te over. Ik dacht aan knalpotten voor kettingzagen, kettingzaaggeleiders om planken mee te zagen, Selia dacht aan die klapstoeltjes die toen in FransGuyana in de mode waren, en door de trekwerkers mee werden gebracht.

Ik zag niet veel in die klapstoeltjes, want hetzelfde marketingprobleem als die driepoten. En het zal mijn hollandse achtergrond wel wezen, ik voel niet veel voor wuffte modeverschijnselen uit Frankrijk die een solider lokaal product met hogere gebruikswaarde verdringen.

Maar wie ben ik.

En Selia was bang voor de technologiesprong naar die kettingzaaggeleiders, en achteraf moet ik hem gelijk geven: de was te groot.

Er gebeurde dus niets, Selia zag niets in mijn plannen en ik wilde hem niet helpen met de zijne. Ik weet het, beste stuurman aan wal, maar dit is een verslag, ik probeer het zo eerlijk mogelijk te vertellen en ik moet ook fouten maken om van te leren.

Selia at langzaam zijn werkkapitaal op en dat bleef goed gaan, zolang het nog niet op was.

Toen kwam die onderzoeksopdracht van de EBGs kerk.

Het was in 1992, in die wat rare periode tegen het eind van de oorlog, of na het eind van de oorlog, dat wist niemand precies, soldaten vochten niet meer met elkaar maar vergeleken de arbeidsvoorwaarden bij de diverse legertjes met elkaar, staken alleen nog maar wat hutten in brand, maakten ruzie over marihuanatransporten, beroofden burgers, of misschien waren zij zelf burgers geworden, niemand die het wist. Het binnenland heette nog onveilig, de minister van onderwijs liet de paar onderwijzers die uit idealisme weer naar het binneland wilden een "eigen risico" verklaring tekenen, en nadat de huurlingen waren vertrokken naar spannender oorden waren de dokters Huub en Anne en de zusters Hilda en Leny, en ik, de enige blanken in het gebied. Dit alles als tekening des tijds, het jaar 1992.

In die tijd dacht de EBGs al na over wederopbouw van hun scholen, en vroeg mij een inventaris van alle benodigde reparaties en nieuwbouwen op te maken.

Een prachtgelegenheid natuurlijk om de mogelijkheden van lokale productie te propageren.

Ik maakte dat rapport.

Buanda Achtergrondartikel: Selia

Het verdween in een la.

Pas zeven jaar later is er na veel gekrakeel toch maar de hele zaak vanuit Paramaribo naar het bos gebracht, tot en met alle planken toe, voor een ongelooflijk hoog bedrag, en de enige school die door de lokale timmermannen is gebouwd is die van Abenasitonu, nadat de begroting zo ver was overschreden dat er niets meer kon worden gedaan door de hulpverleners. Toen hebben de dorpelingen het maar zelf gedaan, op eigen kracht.

Maar één kruimeltje konden we wel binnenhalen: een proefproject voor dertig schoolbanken op metalen frames, uit te voeren door Selia.

Ik dacht eerst dat Selia dat wel aankon met zijn werkplaatsje.

Maar dat had ik onderschat.

Zolang het om kwalitatief laagwaardige producten ging, was dat nét te kleine aggregaat en die veel te dunne bekabeling onvoldoende voor het lassen van meubelbuis. We hebben gevochten met die eerste vijf schoolbanken, de natte laselectroden (regentijd) bleven plakken aan het ijzer, het aggregaat raakte oververhit, het humeur trouwens ook, en al ruziënd maakten wel wel geen vorderingen, maar de problemen hielpen vorm te geven aan wat later Buanda zou worden. Na dat treurige plakwerk in die eerste schoolbanken, haalde ik maar mijn zuurstof- en acetylenecilinders op uit Amakaköndë, bouwde ik mijn tweede basis van twee bij drie meter, ook bij de stroomversnelling van Daumë, en met lasstaven die we knipten uit restantjes tjappenijzer lasten we de rest van de schoolbanken en dat ging prima. Het was voor mij een dure productie geweest, maar Selia verdiende toch wat geld en kocht een boormachine en nam mijn zuurstof- en acetyleenflessen over.

Natuurlijk hoopte ik dat het niet bij die dertig schoolbanken zou blijven. Maar Selia was huiverig voor de technologiesprong, terecht, zo was nu wel gebleken, maar ik vond dat hij die toch maar moest wagen: ik zou voor vangnet spelen en als hij zo door zou gaan met zijn werkkapitaal opeten zou hij zeker zinken.

Ik hoefde niet verder aan te dringen, want het probleem van de vervolgorde werd opgelost door de technische dienst van de kerk. Diezelfde technische dienst die eerst verklaard had onmogelijk voor ook maar één klas nieuwe schoolbanken in het binnenland te kunnen leveren, protesteerde nu fel tegen de inmenging van Gemeenschapsontwikkeling. Gemeenschapsontwikkeling en Technische Dienst behoren wel tot dezelfde kerk, maar binnen de zuilen zijn er weer sub-zuilen. Er kwamen dus geen nieuwe schoolbanken meer, totdat die in dat eerder genoemde project zeven jaar later uiteindelijk werden aangekocht -- uit Nederland.

Na die schoolbanken, probeerde ik Selia opnieuw te stimuleren tot productverbreding. Ditmaal had ik een order voor zes kettingzaaggeleiders bij de PAS binnengehaald voor hem. Ik maakte de matrijzen, Selia maakte de zes geleiders, verdiende daar weer wat geld mee en kocht een tweedehands zwaardere buitenboordmotor. Dat begreep ik eerst niet, maar later merkte ik dat hij inmiddels zijn eigen oplossing voor het marketingprobleem had bedacht: geen productverbreding, maar aggressiever marketen, dus colporteren.

Natuurlijk was dat voor mij even slikken. Ik ben nu eenmaal ontwikkelingswerker, en het is voor een ontwikkelingswerker een beetje beledigend als je doelgroep zijn eigen oplossingen verzintwacht even, hier klopt iets niet.

En zo ontdekten we het volgende steentje van het bouwwerk dat Buanda zou worden.

Steentje?

Diamantje.

Vanaf dat moment zat Selia in de lift.

Hij was inmiddels verhuisd naar Pempe, en zijn hutje van anderhalf bij drie was vervangen door een bouwsel van vijf bij zeven met een verdieping er op, en twee jaar later had hij drie

Buanda Achtergrondartikel: Selia

buitenboordmotoren, een kettingzaag, een nieuwe autogeenset, een boormachine. Ik had hem alleen geholpen met een betere bekabeling, en de kwaliteit van zijn laswerk was daardoor voldoende verbeterd dat hij nu ook die kanlpotten aandurfde.

In diezelfde tijd was ik betrokken bij de inrichting van wat andere werkplaatsen, waar om redenen die buiten dit verhaal vallen, wel erg soepel met principes van eigen initiatief en eigen inbreng werd omgesprongen, ja, waar zelfs met het idee "motivatietraining" werd gespeeld om de ontwikkelingshulp door de strot van de tegenstribbelende doelgroep te duwen. Selia wist daarvan, al was het driehonderd kilometer verderop, want we praatte heel wat af, en hij maakte mij het volgende verwijt: "Je hebt nooit iets aan me gegeven, ik heb alles zelf moeten opbouwen."

En uit de mond van iemand die vijf jaar tevoren in dat hutje van anderhalf bij drie bij de stroomversnelling van Daumë had geworsteld met de ondergang was dit het mooiste compliment dat ik als ontwikkelingswerker ooit heb gekregen.

Maar Selia was nog niet uit de gevarenzone, en we wisten dat allebei. Dat oude aggregaat van hem was na acht jaar zware dienst - een 240A lasmachine is niet de prettigste belasting voor een dynamo van 3 kilowatt - weliswaar nog steeds niet doorgebrand, maar de motor gaf duidelijke signalen dat die het niet lang meer zou houden. En Selia had nog steeds niet voldoende bedrijfskapitaal voor een nieuwe.

Ik anticipeer uw vraag maar. Waarom had hij dan die buitenboordmotoren, die kettingzaag, dat grote huis, had had toch veel slimmer geld kunnen opzijleggen voor die lichtmotor, de spil van zijn bedrijf?

Wel, dat kan niet.

Er is veel inflatie, de bankrente is bijna niets. Je bent dus gedwongen je geld direkt uit te geven. Gelukkig komt bij dit soort projectwerk het geld in grote hompen, anders ben je verplicht het zo snel mogelijk kleinschalig te gebruiken - consumptief, dus. Maar die hompen zijn toch nog te klein voor dat nieuwe aggregaat, je koopt dus maar andere gereedschappen, even groot als die hompen.

Het probleem is nu gelukkig wat kleiner geworden, de deviezenhandel is nu vrij, je kunt dus harde valuta kopen en bewaren. Je krijgt dan wel geen rente, maar je hebt minder last van inflatie. Maar dat kon in die tijd nog niet.

Intussen was ik terecht gekomen bij een project van de Pater Ahlbrinck Stichting, en daarin was wat geld voor een post "stimulering eigen initiatieven doelgroep".

Ik zal het maar eerlijk toegeven: dat postje had ik zelf verzonnen. Nu schaam ik me er diep over, want het impliceert dat ik toen al had moeten inzien dat de rest van het project ... en die rest had ik ook zelf verzonnen. Maar als iedereen het zo doet ... een wel wat slappe smoes, geen excuus.

Selia's eigen oplossing voor zijn eigen probleem was colporteren van zijn driepoten en tjappen, en dat bleek te werken. Daarnaast zag hij als oplossing niet een verbreding in productie, maar wel van producten: de verkoop van tjappen, driepoten, vouwstoelen, scharnieren, schoppen en knalpotten van eigen makelij zou gestimuleerd worden aan de koppeling met andere ijzerwaren, spijkers, kapmessen, bijlen.

Maar er was nog een probleem: tijdens die colportagetochten moest hij wel al zijn voorraden en moeizaam bijeen gespaarde gereedschappen onbeheerd achterlaten, terwijl in die jaren na de oorlog de criminaliteit de hand uit liep.

Daarom besloten we een magazijntje te bouwen, van steen, met een stalen deur, het project leverde het cement en de stalen profielen, en Selia deed zelf de rest. En op basis van dat magazijn kreeg Selia van een andere afdeling van de PAS een consignatievoorraad hangmatten, teilen, klamboes, goederen die overgebleven waren uit een ander project en uit de magazijnen in Paramaribo weg moesten, op meerdere manieren een twee-vliegen-in-een-klap aanpak dus.

Buanda Achtergrondartikel: Selia

Achteraf gezien, heeft die consignatievoorraad niet gewerkt als aanjager voor dat winkeltje. Waarom weet ik niet, het was niet mijn afdeling die daar verantwoordelijk voor was en ik mag dus niet analyseren. Ik noemde eerder de zuilen binnen de zuilen, en als het U verbaast hoe slecht de co-ördinatie is in de ontwikkelingswereld, moet U maar bedenken dat we gegroeid zijn uit een traditie van gesoleerde zendelingen die zo eens in het decennium met verlof gingen. Alweer: een verklaring, geen excuus.

Parallel aan dit alles liep een andere ontwikkeling.

Selia was toegetreden tot een kerk. Nee, niet die bij de Pater Ahlbrinck Stichting hoorde, en ook niet die van de Evangelische Broedergemeente, maar weer een andere. En Selia was geworden tot de actiefste en beste alfabetiseerder van de hele rivier. De alfabetiseringstochten werden mogelijk gemaakt door zijn colportagetochten, zolang we aan de basis werken is de afstand tussen de zuilen wel overbrugbaar, en ondersteunen we elkaar wel.

En op een dag kwam Selia bij me met het verzoek of wij uit die pot "stimulering eigen projecten" ook een groep vrouwen, voortgekomen uit zijn alfabetiseringswerk, konden stimuleren, die een houtdraaiwerkplaatsje wilden opzetten. Nu hadden we een andere pot, die heette "stimulering eigen projecten vrouwen" - wel, deze titel tenminste had niet ik verzonnen. Maar die pot was wel veel groter, en de drempel aanzienlijk lager. We begonnen dus direct met een draaicursus in Abadukampu, en schaften direct een serie gereedschappen aan. En pas tijdens die draaicursus begonnen we met onze projectidentificatie, 's avonds, bij het vuur, rijst, thee, de mannen van Abadukampu, de vrouwen van Pëmpë, wat ontwikkelingswerkers erbij, en het concept van de vrouwenwerkplaats in Pëmpë groeide. Het was een mooi concept, met één schoonheidsfout en één randconditie.

De schoonheidsfout was dat de vrouwen weigerden zelf de leiding op zich te nemen. Dat moest Selia doen. Dat was het schoonheidsfoutje, en ik weet eigenlijk niet of we het niet-opdringen van onze emancipatiegedachten en hen zelf de organisatie laten kiezen, of ik dat wel een schoonheidsfoutje mag noemen.

We hebben nog geprobeerd een collega ontwikkelingsorganisatie er bij te betrekken, in de hoop dat hun interesse onze vrouwen er aan zouden wennen, dat het helemaal geen gek idee is dat vrouwen de leiding nemen over een werkplaats voor machinale houtbewerking. Maar onze zusterorganisatie vond het zelf een gek idee, ze hadden het te druk met het stimuleren van vrouwen om meer aan moeder-kind zorg en landbouw te doen, bovendien was het weer een andere zuil, dus dat werd niets.

De randconditie was dat het drie jonge vrouwen waren, en binnen een jaar hadden ze alle drie een man en ze verloren de interesse voor die werkplaats.

Intussen is die draaiwerkplaats wel gebouwd, en hij staat vlak naast de laswerkplaats van Selia. Zij hebben gezamenlijk één electrisch aggregaat, een solide Lister van vijf kilowatt, met veel lagere afschrijvingskosten dan dat oude aggregaatje van Selia. En dat oude aggregaatje gaf de geest, precies in de maand dat we die Lister konden installeren.

De laswerkplaats van Selia kan niet meer stuk, nu. Die vrouwendraaiwerkplaats staat nog leeg. Er zijn mannen die er begerig naar kijken, maar zij mogen er niet aankomen.

Selia blijft propageren, onder de gealfabetiseerde vrouwen is iets aan het loskomen, en wie weet

...